

Ταξινόμηση Περιφερειών, τα
κύρια Ταμεία και αναδρομή στα
ΚΠΣ

ΠΟΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ & ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1^η Περίοδος: 1948-1964

Έναρξη της πορείας της εθνικής και της περιφερειακής πολιτικής και του προγραμματισμού - 5ετές Πρόγραμμα Οικονομικής Ανάπτυξης 1960-1964

2^η Περίοδος: 1965-79

Κίνητρα, διαχωρισμός περιφερειών ανάλογα με την προβληματικότητα, ίδρυση Βιομηχανικών Περιοχών

3^η Περίοδος: 1980-86

Ένταξη στην ΕΟΚ-σύνδεση με Κοινοτική Περ. Πολιτική, Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-85, Αποκέντρωση-Δημ/κός Προγρ/μός

4^η Περίοδος: 1986-2006

ΜΟΠ, ΚΠΣ Ι, ΙΙ, ΙΙΙ, διοικητική ανασυγκρότηση χώρας (συγκρότηση Περιφερειών, Β' βάθμιας ΤΑ, «Καποδίστριας»), διαφοροποίηση Συστήματος Επενδυτικών Κινήτρων, Τοπική Ανάπτυξη-ενίσχυση Μικρο-περιφερειακού Σχεδιασμού

5^η Περίοδος: 2007-

ΕΣΠΑ, Έξοδος ελληνικών περιφερειών από τις πλέον προβληματικές περιφέρειες της ΕΕ, διοικητική ανασυγκρότηση χώρας («Καλλικράτης»), περαιτέρω ενίσχυση Μικρο-περιφερειακού Προγραμματισμού

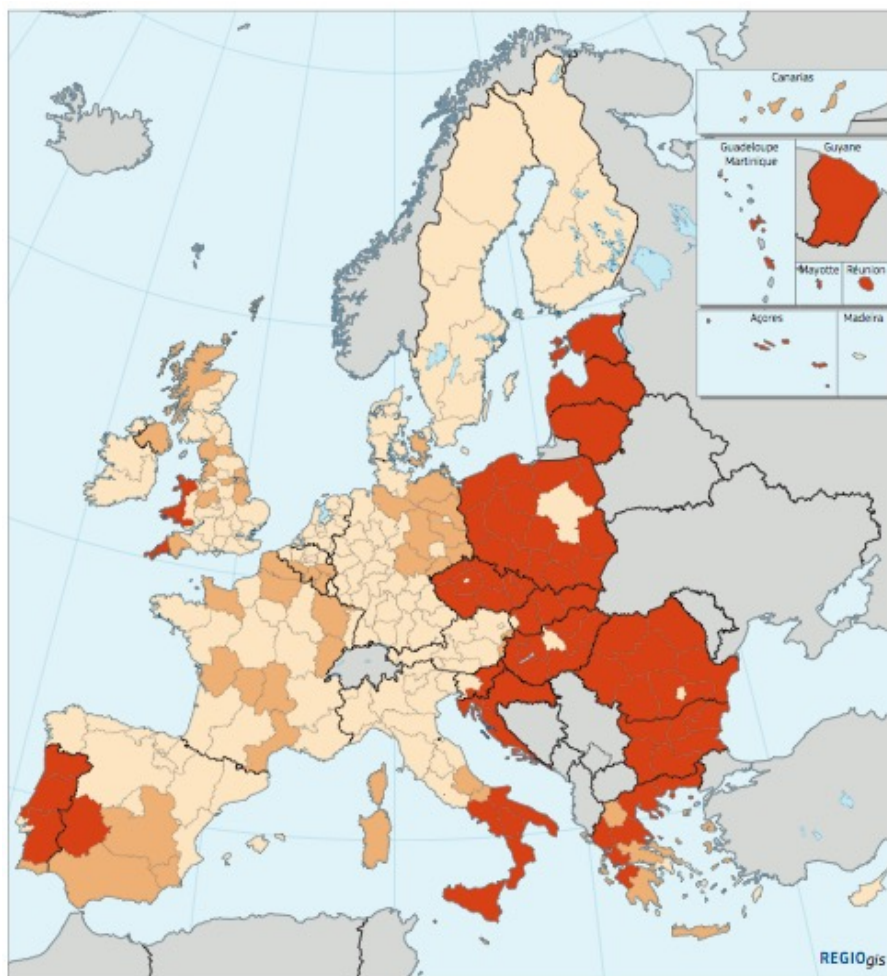
Ταξινόμηση Περιφερειών

- Με βάση το κκπΑΕΠ
- <75%
- 75-90%
- >90%

Νέα ταξινόμηση των περιφερειών: Συνέπειες για την Ελλάδα

Επιλεξιμότητα με βάση τις προτάσεις της Επιτροπής
και σύγκριση με την επιλεξιμότητα της περιόδου 2007-2013

2014-2020				
		Λιγότερο Ανεπτυγμένες (<75%) (5)	Μετάβασης (75%-90%) (6)	Περισσότερο Ανεπτυγμένες (>90%) (2)
2007 - 2013	Σύγκλισης (8)	Ήπειρος, Α. Μακεδονία/Θράκη , Δ. Ελλάδα, Θεσσαλία,	Πελοπόννησος, Ιον. Νησιά, Β. Αιγαίο, Κρήτη	
	Σταδιακής Εξόδου(3)	Κ. Μακεδονία,	Δ. Μακεδονία	Αττική
	Σταδιακής Εισόδου(2)		Στ. Ελλάδα,	Ν. Αιγαίο
	Ανταγωνιστικότητα			

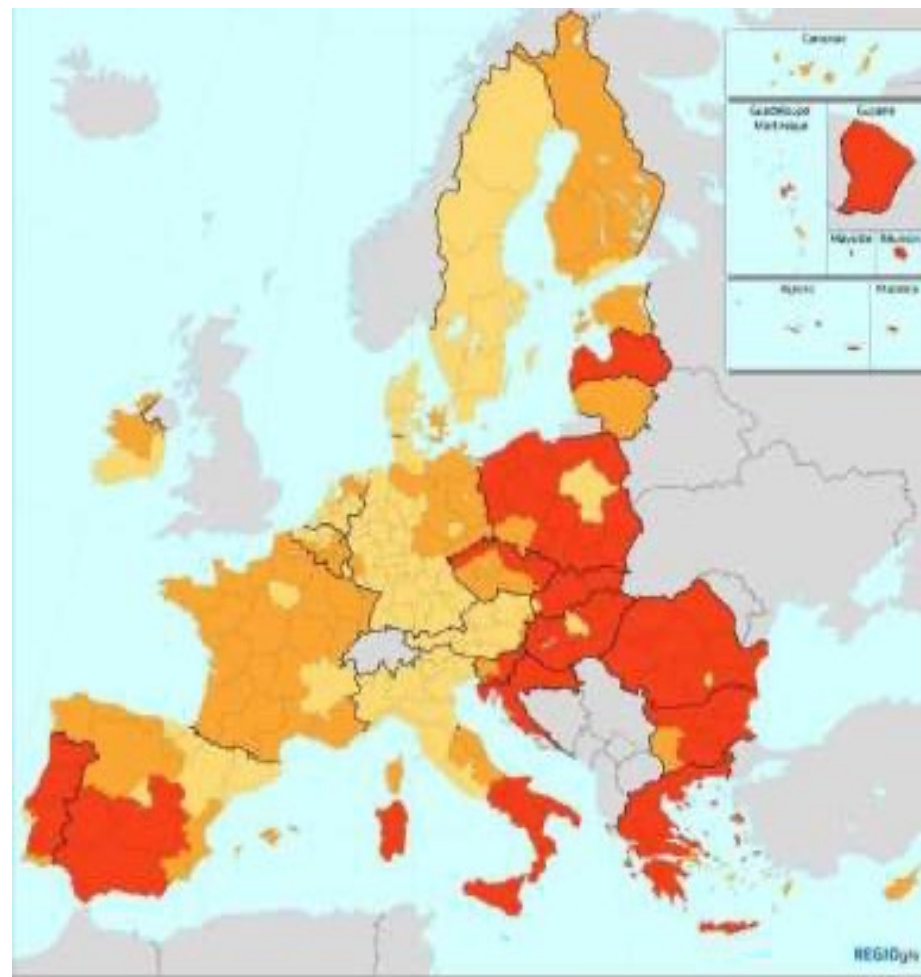

Structural Funds (ERDF and ESF) eligibility 2014-2020

Category

- Less developed regions
- Transition regions
- More developed regions

Note: Mayotte will be eligible as less developed region
Source: DG REGIO

GDP/head (PPS) by NUTS2 region, average 2014-2015-2016

Index, EU-27 = 100

- < 75% (less developed regions)
- 75% - 100% (transition regions)

Κύρια Ταμεία

- ΕΤΠΑ
- ΕΚΤ
- Ταμείο Συνοχής
- ΚΑΠ
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας
- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

- **ΕΤΠΑ**
- Ιδρύθηκε το 1975 με κύρια αποστολή τη **μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων**. Πρόκειται για το μεγαλύτερο από πλευράς πόρων, διαρθρωτικό όργανο της ΕΕ. Η παρέμβαση του ΕΤΠΑ επικεντρώνεται σε ορισμένες θεματικές προτεραιότητες που αντικατοπτρίζουν τη φύση των στόχων **«Σύγκλιση»**, **«Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»** και **«Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία»**.
- Πρόκειται, ιδίως, για χρηματοδοτήσεις που αφορούν:
- επενδύσεις που συμβάλλουν στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης,
- επενδύσεις σε υποδομές,
- μέτρα στήριξης της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, που περιλαμβάνουν την παροχή βοήθειας και υπηρεσιών στις επιχειρήσεις, ιδίως στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ),
- την τεχνική υποστήριξη της εφαρμογής.

ΕΚΤ

- Ένα από τα δύο **Διαρθρωτικά Ταμεία της Κοινότητας** (το άλλο είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Ιδρύθηκε το 1958 και υποστηρίζει τις προτεραιότητες της Κοινότητας σε ό,τι αφορά την ανάγκη ενίσχυσης της **κοινωνικής συνοχής, την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας** και την ενθάρρυνση της οικονομικής ανάπτυξης και της **βιώσιμης ανάπτυξης**. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΚΤ αποσκοπεί να συμβάλει στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής βελτιώνοντας την απασχόληση και τις δυνατότητες απασχόλησης.
- Ειδικότερα, στο πλαίσιο των στόχων «**Σύγκλιση**» και «**Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση**», το ΕΚΤ υποστηρίζει τις ενέργειες στα κράτη - μέλη σύμφωνα με τις ακόλουθες προτεραιότητες:
- αύξηση της ικανότητας προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επικεφαλής των επιχειρήσεων, ώστε να βελτιωθεί η προβλεπτικότητα και η θετική διαχείριση των οικονομικών μεταβολών
- βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και βιώσιμη ένταξη στην αγορά εργασίας των αναζητούντων θέση εργασίας και των ανενεργών ατόμων
- πρόληψη της ανεργίας και ιδίως της μακροχρόνιας ανεργίας και της ανεργίας των νέων
- ενθάρρυνση της ενεργού γήρανσης και παράταση του ενεργού βίου
- αύξηση της συμμετοχής στην αγορά της εργασίας
- ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης των λιγότερο ευνοημένων ατόμων με σκοπό τη βιώσιμη ένταξή τους στο χώρο της απασχόλησης
- καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων στην αγορά της εργασίας
- ενίσχυση και αύξηση του ανθρώπινου δυναμικού
- προώθηση των εταιρικών σχέσεων.

- **Ταμείο Συνοχής**
- Ταμείο που δημιουργήθηκε με σκοπό να ενισχυθεί η οικονομική και κοινωνική συνοχή της Κοινότητας με προοπτική την **προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης**.
- Το Ταμείο συμβάλλει στη **χρηματοδότηση των ενισχύσεων στον τομέα του Περιβάλλοντος και των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών** στα δέκα νέα κράτη - μέλη, καθώς και στην Ισπανία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία.
- Το Ταμείο εντάσσεται στο στόχο «**Σύγκλιση**» της ανανεωμένης πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2007-2013. Διέπεται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 και από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1084/2006.

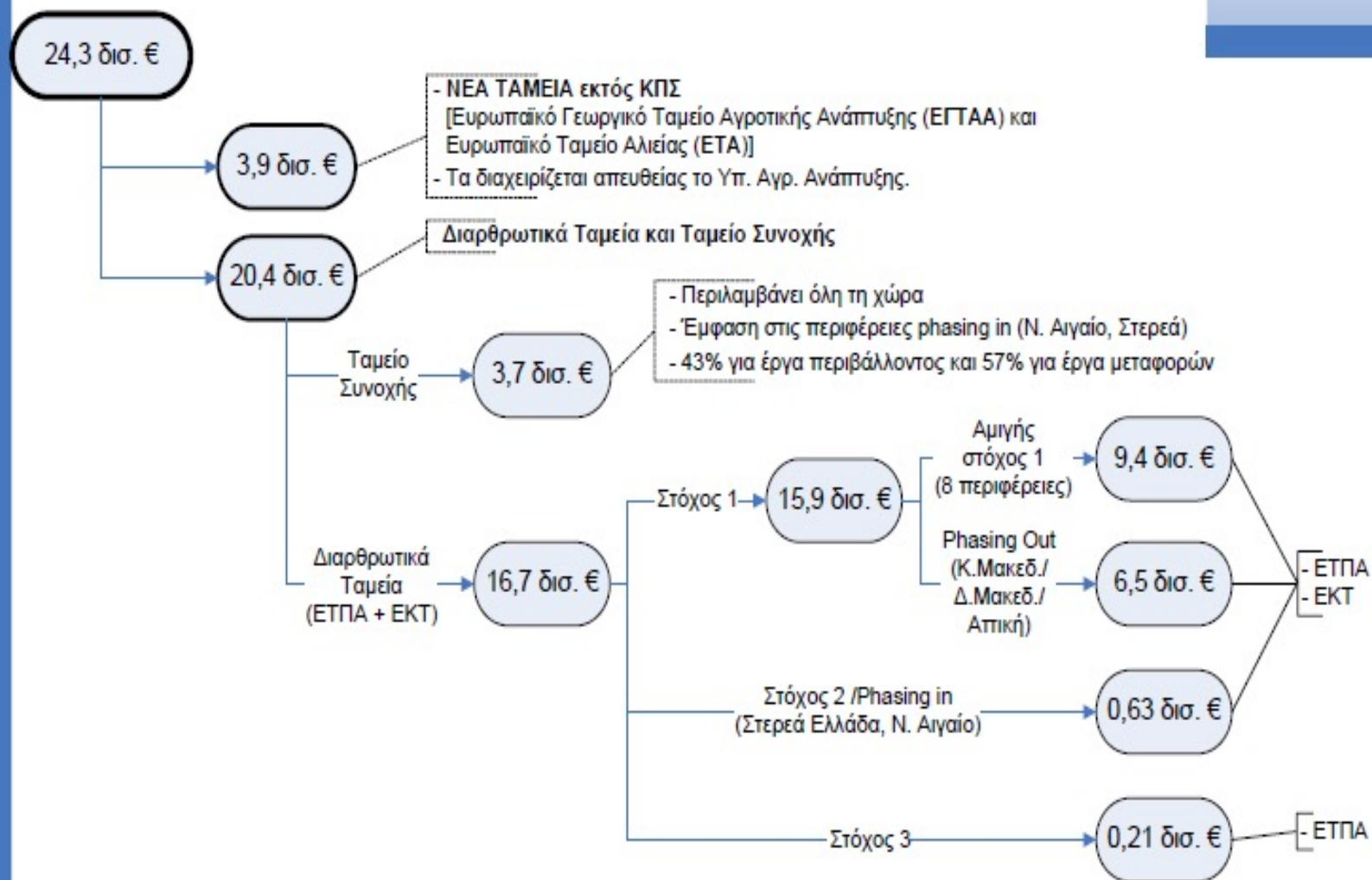
- **ΕΤΑ**
- Είναι το ταμείο της ΕΕ για την **αειφόρο ανάπτυξη της αλιείας** στην Ευρωπαϊκή Ένωση το οποίο θα λειτουργήσει για επτά χρόνια (2007-2013) με συνολικό προϋπολογισμό 3,8 περίπου δις ευρώ. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας έχει ορίσει τους παρακάτω άξονες προτεραιότητας, τους οποίους τα κράτη - μέλη ιεραρχούν ανάλογα με τις ανάγκες τους:
- Μέτρα για την **αναπροσαρμογή του κοινοτικού αλιευτικού στόλου**
- **Υδατοκαλλιέργεια**, αλιεία εσωτερικών υδάτων, μεταποίηση και εμπορία προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας
- Μέτρα κοινού ενδιαφέροντος
- Αειφόρος ανάπτυξη αλιευτικών περιοχών
- Τεχνική βοήθεια
- Κάθε κράτος - μέλος καταρτίζει ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για το σύνολο της περιόδου προγραμματισμού 2007-2013 το οποίο χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας. Στο πρόγραμμα αυτό περιγράφει και αιτιολογεί τους άξονες προτεραιότητας που έχει επιλέξει, ενώ συγχρόνως ορίζει συγκεκριμένους στόχους για κάθε άξονα. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα περιέχει επίσης σχέδιο χρηματοδότησης με κατανομή των κονδυλίων του προϋπολογισμού ανά έτος και με τα ποσά που προορίζονται για τους διάφορους άξονες σ' όλη τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού.
- Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα εγκρίνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία ελέγχει κατά πόσον κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα συμφωνεί με τους στόχους της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής και με άλλες πολιτικές και προτεραιότητες της ΕΕ. Τα προγράμματα αυτά πρέπει επίσης να συνάδουν με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο το οποίο έχει προηγουμένως εγκριθεί από το κράτος - μέλος μετά από διάλογο με την Επιτροπή.

- **ΕΓΤΑΑ**
- Συστάθηκε την 1η Ιανουαρίου 2007 με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1698/2005 και πρόκειται για ένα ενιαίο μέσο χρηματοδότησης της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη με τη χρήση του οποίου θα βελτιωθούν η **ανταγωνιστικότητα της γεωργίας και της δασοκομίας**, το **περιβάλλον** και η **διαχείριση της υπαίθρου**, η **ποιότητα της ζωής**, αλλά και η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές. Το ΕΓΤΑΑ χρηματοδοτεί επίσης τις **στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης** και τις **δράσεις παροχής τεχνικής υποστήριξης** (έργα τύπου Leader).
- Το Ταμείο θα συμβάλει στην επίτευξη των τριών στόχων που συμβαδίζουν με τους τρεις άξονες της αγροτικής πολιτικής, οι οποίοι καθορίζονται σε κοινοτικό επίπεδο, ήτοι:
- στη βελτίωση της **ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας**, στηρίζοντας την αναδιάρθρωσή τους
- στη **βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου**, στηρίζοντας τη χωροταξική διαχείριση
- στη **βελτίωση της ποιότητας ζωής** στις αγροτικές περιοχές και στην ενθάρρυνση της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων

- **Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ)**
- Από τον Ιανουάριο του 2007, ο μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ) αντικαθιστά μια σειρά κοινοτικών προγραμμάτων και χρηματοδοτικών μέσων που προορίζονταν για τις υποψήφιες χώρες και τις δυνάμει υποψήφιες για ένταξη χώρες, δηλαδή τα προγράμματα PHARE, PHARE ΔΣΣ, ISPA, SAPARD, CARDS και το χρηματοδοτικό μέσο για την Τουρκία.
- Πέντε είναι οι βασικοί άξονες της παρέμβασης του ΜΠΒ:
- βοήθεια για τη μεταβατική περίοδο και θεσμική ενίσχυση
- διασυνοριακή συνεργασία (με τα κράτη μέλη της ΕΕ και τις άλλες χώρες που είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από τον ΜΠΒ)
- περιφερειακή ανάπτυξη (μεταφορές, περιβάλλον και οικονομική ανάπτυξη)
- ανθρωπίνος πόροι (ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού και καταπολέμηση του αποκλεισμού)
- αγροτική ανάπτυξη
- Οι χώρες δικαιούχοι της βοήθειας του ΜΠΒ χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:
- οι υποψήφιες για ένταξη χώρες (Κροατία, Τουρκία και πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας), που είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση με βάση και τους πέντε άξονες του ΜΠΒ
- οι δυνάμει υποψήφιες χώρες που ανήκουν στα Δυτικά Βαλκάνια (Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Σερβία και Κοσσυφοπέδιο βάσει της απόφασης 1244/99 του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ) που είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση μόνο με βάση τους δύο πρώτους άξονες

- Το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΤΑΕΕ) δημιουργήθηκε για την αντιμετώπιση μεγάλων φυσικών καταστροφών και την εκδήλωση της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης στις πληγείσες περιοχές της Ευρώπης. Το Ταμείο ιδρύθηκε μετά τις σοβαρές πλημμύρες που έπληξαν την Κεντρική Ευρώπη το καλοκαίρι του 2002. Έκτοτε, έχει χρησιμοποιηθεί σε 47 περιπτώσεις για την αντιμετώπιση καταστροφών, όπως πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, σεισμοί, καταιγίδες και ξηρασίες. Μέχρι σήμερα έχει παρασχεθεί βοήθεια πάνω από 2,4 δισ. ευρώ σε 23 διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες

Κατανομή κοινοτικών πόρων 2007-2013 για την Ελλάδα

Προγραμματισμός

- Τρείς τομείς (υποδομές, ανθρώπινοι πόροι, επιχειρήσεις)
- Οριζόντια (τομεακά) και περιφερειακά προγράμματα
- Συγχρηματοδότηση (ανάλογα και με τον τύπο περιφέρειας)
- Όραμα- στόχοι (γενικοί-ειδικοί) -άξονες- μέτρα-έργα

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

1. Ανάλυση της παρούσας κατάστασης (Που βρισκόμαστε σήμερα;)

- Σε αυτό το στάδιο αξιολογείται η δυναμική της περιφέρειας, η κλαδική διάρθρωση, τα τοπικά πλεονεκτήματα. Αξιολογούμε στο σύνολό τους δεδομένα δημογραφικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, γεωμορφολογικά, περιβαλλοντικά. Η ανάλυση πλεονεκτημάτων-αδυναμιών και κινδύνων ευκαιριών (SWOT Analysis) είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στο στάδιο αυτό.
- Η συμμετοχή φορέων και κατοίκων διασφαλίζεται με ημερίδες, στρογγυλά τραπέζια, θεματικά (κλαδικά ή τομεακά) ατελιέ, συμπλήρωση ερωτηματολογίων κτλ, και υποστηρίζεται με ειδικές μελέτες, εκθέσεις και αναλύσεις.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

2. Ανάλυση των τάσεων (Που πηγαίνουμε;)

- Στο στάδιο αυτό διαμορφώνονται σενάρια για την απεικόνιση του μέλλοντος, βάσει της παρούσας κατάστασης και των τάσεων που επικρατούν στην χώρα, στην περιφέρεια ή στην πόλη. Τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες της μελλοντικής κατάστασης που προσδιορίζεται με τα σενάρια τάσης, βοηθούν στην τεκμηρίωση μιας στροφής-αλλαγής της αναπτυξιακής πορείας.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

3. Το Όραμα (Που θέλουμε να πάμε;)

- Στο τρίτο στάδιο διαμορφώνεται ένα κοινά αποδεκτό όραμα για ένα επιθυμητό μέλλον. Στο στάδιο αυτό απαιτείται επίσης η ενεργοποίηση-συμμετοχή φορέων και πολιτών, με τα μέσα που αξιοποιούνται και στο πρώτο στάδιο. Σε πολλές περιπτώσεις εκδίδεται Οδηγός Διαβούλευσης για την ενημέρωση των φορέων και των πολιτών για τις ημερομηνίες και τους τόπους των ειδικών εκδηλώσεων-συναντήσεων για την διαμόρφωση του Αναπτυξιακού Οράματος.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

4. Διαμόρφωση κατευθύνσεων και δράσεων (Πως υλοποιούμε το όραμα;)

- Στο στάδιο αυτό προσδιορίζονται οι κατευθύνσεις και οι απαιτούμενες δράσεις για την υλοποίηση του επιλεγέντος αναπτυξιακού οράματος. Προσδιορίζονται οι διαδικασίες, ο χρονικός προγραμματισμός, οι αρμοδιότητες και τα μέσα για την υλοποίηση του προγράμματος (Πως, πότε, ποιος, με τι;)

Ειδικότερα θέματα του σταδίου είναι:

- η κλαδική εξειδίκευση των απαιτούμενων δράσεων υλοποίησης του οράματος
- ο προσδιορισμός υπευθύνων υλοποίησης και σχετικών παραδοτέων
- η διασφάλιση της ενσωμάτωσης του οράματος στο σύνολο των αξόνων και των μέτρων του προγράμματος και στον χρονικό προγραμματισμό του.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

5. Διαμόρφωση ενός μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης (Πως αξιολογούμε τις εξελίξεις;)

- Στο στάδιο αυτό διαμορφώνονται διαδικασίες και δείκτες αξιολόγησης και δημιουργείται μια επιτροπή παρακολούθησης της υλοποίησης του οράματος.
- Η επιτροπή παρακολουθεί, αξιολογεί και ενημερώνει διοίκηση, φορείς και κατοίκους σε τακτά χρονικά διαστήματα σχετικά με την υλοποίηση του οράματος και την ενσωμάτωσή του στον προγραμματισμό και προτείνει σχετικές παρεμβάσεις και βελτιώσεις.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

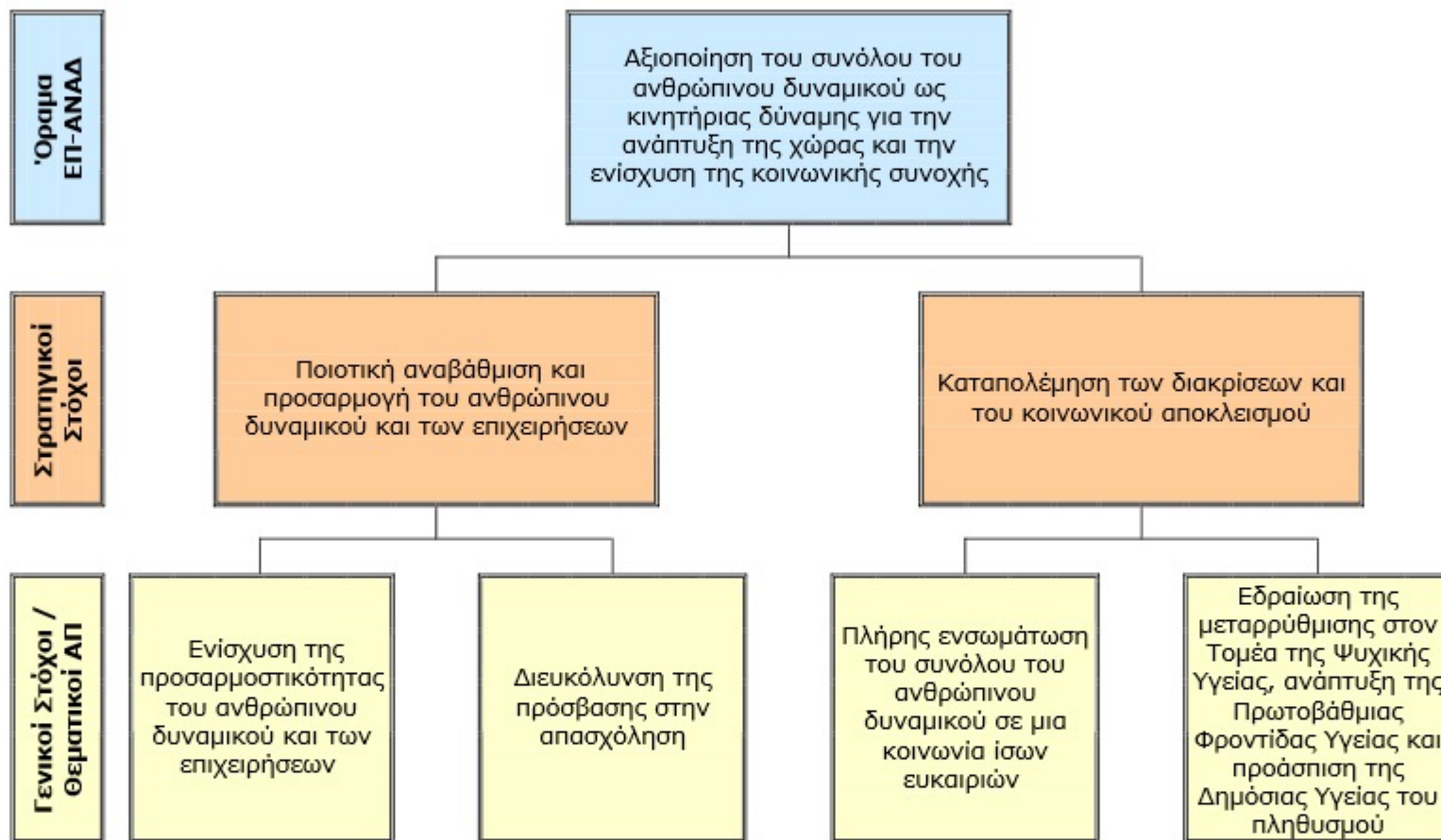
Η χρησιμότητα του Αναπτυξιακού Οράματος στον Σχεδιασμό και τον Προγραμματισμό είναι πολλαπλή, δεδομένου ότι το Όραμα διαμορφώνει την στρατηγικής της αστικής και της περιφερειακής ανάπτυξης.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

Συγκεκριμένα το αναπτυξιακό όραμα προκαθορίζει άμεσα ή έμμεσα:

- Τις συμμετοχικές διαδικασίες στον Σχεδιασμό και στον Προγραμματισμό
- Τους αναπτυξιακούς στόχους και την αναπτυξιακή στρατηγική, μιας χώρας ή μιας περιφέρειας
- Τους αναπτυξιακούς άξονες και τη δομή των επιχειρησιακών προγραμμάτων
- Την ενεργοποίηση φορέων και κατοίκων στην αναπτυξιακή προσπάθεια
- Την εσωτερική συνοχή και συνέπεια αξόνων, μέτρων, δράσεων.
- Την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των περιφερειακών προγραμμάτων.

Διάγραμμα στόχων του ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού 2007–2013

Στάδια προγραμματισμού

- Διαβούλευση Ευρωπαϊκή
- Διαβούλευση Εθνική
- Στοχοθεσία και ανάλυση ποσοτικών δεδομένων
- SWOT
- Άξονες και μέτρα (ποσοτικοποίηση χρηματοδότησης)
- Προσκλήσεις

Αναδρομή στα ΚΠΣ και ΕΣΠΑ

- Α ΚΠΣ 1989-1993
- Β ΚΠΣ 1994-1999
- Γ ΚΠΣ 2000-2006
- ΕΣΠΑ 2007-2013

Α ΚΠΣ	ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΚΠΣ	ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΠΣ
<i>1η προτεραιότητα</i> Βελτίωση των βασικών υποδομών	37,4%	28,8%
<i>2η προτεραιότητα</i> Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη	5,8%	6,1%
<i>3η προτεραιότητα</i> Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	7,0%	3,8%
<i>4η προτεραιότητα</i> Ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού	1,3%	0,8%
<i>5η προτεραιότητα</i> Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού	7,5%	10,2%
<i>6η προτεραιότητα</i> Ανάπτυξη του εγχώριου δυναμικού των 13 περιφερειών	40,9%	50,3%
	100,0%	100,0%

Κυριότερες Κοινοτικές Ενισχύσεις Υποδομών Α ΚΠΣ 1989-1993

Άξονας 1 (ποσά σε εκ ευρώ)	
Μεταφορές-Μεγάλοι οδ. Άξονες	209
Μεταφορές -Σιδηρόδρομοι	142
Μεταφορές- Μετρό Αθήνας	178
Μεταφορές- Αερ/μιο. Σπάτων	153
Μεταφορές- Λοιπά έργα εθνικών οδών	80
Τηλεπικοινωνίες	364
Ενέργεια- Ηλεκτρισμός	190
Ενέργεια- Φυσικό Αέριο	190
Ενέργεια- Αχελώος	80
Ενέργεια- Λοιπά έργα	157
Περιβάλλον	305

	Α ΚΠΣ	Β ΚΠΣ	Γ ΚΠΣ	ΕΣΠΑ	Σύνολο
		4257			
	3601	(6379	4215	4205	16278
Σύνολα:	(6101)	)	(5685)	(5903)	(24068)
Ε.Π. Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού	3601				
Ε.Π. Εκπαίδευση και αρχική κατάρτιση		1989			
Ε.Π. Συνεχιζόμενη Κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης		1674			
Ε.Π. Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την Αγορά εργασίας		274			
Ε.Π. Εκσυγχρονισμός του δημόσιου τομέα		320			
Ε.Π. Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση			1890		
Ε.Π. Εκπαίδευση και αρχική επαγγελματική κατάρτιση			2325		
Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού				2260	
Ε.Π. Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση				1440	
Ε.Π. Διοικητική Μεταρρύθμιση				505	

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4.1		
Τομέας παρέμβασης	Κοινοτική συμμετοχή (εκατ. ECU, τιμές 1993)	Μερίδιο στη συνολική κοινοτική συμμετοχή του ΚΠΣ Ι, %
Βιομηχανία & Υπηρεσίες	1.125	15,0
Έρευνα & Τεχνολογία	270	3,6
Τουρισμός & Πολιτισμός	550	7,3
Σύνολο	1.945	25,9

Β ΚΠΣ	ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΚΠΣ	ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ 30/06/1999
<i>Άξονας 1</i> Μείωση του βαθμού περιφερειακότητας και προώθηση της εσωτερικής συνοχής μέσω της ανάπτυξης των μεγάλων δικτύων υποδομής	27,8%	22,3%
<i>Άξονας 2</i> Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης	9,05%	11,7%
<i>Άξονας 3</i> Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα του οικονομικού ιστού	25,3%	21,9%
<i>Άξονας 4</i> Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της εργασίας	12,5%	15,4
<i>Άξονας 5</i> Μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και άρση της απομόνωσης των νησιωτικών περιοχών	25,0%	28,5%
Τεχνική Βοήθεια	0,33%	0,2%

Κυριότερες Κοινοτικές Ενισχύσεις Υποδομών Β ΚΠΣ 1994-1999

Άξονας Μεταφορές- Επικοινωνίες	3183,2
Ε.Π. Προσβάσεις και οδικοί άξονες	1327,4
Ταμ. Συνοχής- Προσβάσεις και οδ. άξονες	1301
Ε.Π. Σιδηρόδρομοι	294,1
Ε.Π. Επικοινωνίες	250,7
Άξονας Περιβάλλον- Ενέργεια	3844
Ε.Π. Περιβάλλον	1678
Ταμ. Συνοχής- Περιβάλλον	1301
Ε.Π. Ενέργεια- ΕΠ Φυσικό Αέριο	865
Άξονας Συνθήκες Διαβίωσης	1315,1
Ε.Π. Υγεία και Κοινωνική Πρόνοια	226,4
Ε.Π. Τουρισμός-Πολιτισμός	235
Ε.Π. Μετρό	853,7

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4..3

Τομέας παρέμβασης	Κοινοτική συμμετοχή (εκατ. ECU, τιμές 1994)	Μερίδιο στη συνολική κοινοτική συμμετοχή του ΚΠΣ II
Βιομηχανία &	1009	7,2%
Υπηρεσίες		
Έρευνα &		
Τεχνολογία		
Τουρισμός	693	5,0%
Σύνολο	2033	14,5%

Γ ΚΠΣ	ΣΧΕΤΙΚΟ
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΡΙΔΙΟ
<i>Άξονας προτεραιότητας 1</i>	
Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης	10,7%
<i>Άξονας προτεραιότητας 2</i>	
Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας για βιώσιμη ανάπτυξη	14,5%
<i>Άξονας προτεραιότητας 3</i>	
Μεταφορές	28,8%
<i>Άξονας προτεραιότητας 4</i>	
Αγροτική ανάπτυξη και αλιεία	9,0%
<i>Άξονας προτεραιότητας 5</i>	
Ποιότητα ζωής	4,3%
<i>Άξονας προτεραιότητας 6</i>	
Κοινωνία της πληροφορίας	6,8%
<i>Άξονας προτεραιότητας 7</i>	
Περιφερειακή ανάπτυξη	25,8%
Τεχνική βοήθεια	0,2%
ΣΥΝΟΛΟ	100,0%

Κοινοτικά Κονδύλια για Υποδομές Γ ΚΠΣ 2000-2006

Μεταφορές	6.646
Ε.Π. Οδικοί άξονες, Λιμένες, Αστική Ανάπτυξη	3.519
Ε.Π. Σιδηρόδρομοι, Αερολιμένες, Αστικές Συγκοινωνίες	1.468
Ταμείο Συνοχής- Μεταφορές	1.833
Ποιότητα ζωής	2.650
Ε.Π. Περιβάλλον	399
Ταμείο Συνοχής- Περιβάλλον	1.378
Ε.Π. Πολιτισμός	481
Ε.Π. Υγεία - Πρόνοια	392

ΚΩΔΙΚΟΣ Ε.Π.	ΕΣΠΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	
1.	Περιβάλλον - Αειφόρος ανάπτυξη	8,7
2.	Ενίσχυση της προσπελασιμότητας	23,2
3.	Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	5,4
4.	Ψηφιακή Σύγκλιση	3,6
5.	Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	9,4
6.	Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση	6,9
7.	Διοικητική μεταρρύθμιση	2,1
8.	Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής	0,7
	<i>Σύνολο Τομεακών ΕΠ</i>	<i>60,0</i>
9.	Μακεδονίας - Θράκης	13,1
10.	Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	4,1
11.	Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	4,1
12.	Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	5,7
13.	Αττικής	11,2
	<i>Σύνολο ΠΕΠ</i>	<i>38,2</i>
	ΕΠ Στόχου "Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία"	1,1
	Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων	0,7
	Σύνολο	100,0

Πίνακας 3.2.4

Οικονομικές επιπτώσεις των παρεμβάσεων Στόχου 1 2000-2006

Κατηγορία	Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής σε %, 2000-2006							
	Ελλάδα		Ιρλανδία		Ισπανία		Πορτογαλία	
	α	β(γ)	α	β(γ)	α	β(γ)	α	β(γ)
1.ΑΕΠ	4,5	3,9(4,1)	5,94	5,88(5,91)	3,3	3,1(3,2)	2,5	1,6(2,1)
2.Επενδύσεις	8,8	16,2(8,1)	4,9	2,8(1,2)	5,0	5,1(3,2)	3,4	20,4(8,9)
3.Απασχόληση ¹⁾	0,8	4,4(2,5)	1,6	1,0(0,5)	2,4	1,9(1,3)	1,0	8,1(3,7)

Σημειώσεις: ¹⁾ Απασχολούμενος πληθυσμός, 1000 άτομα. Οι συμβολισμοί ‘α’ και ‘β(γ)’ αναφέρονται για την κατηγορία 1.ΑΕΠ στις περιπτώσεις των ρυθμών μεταβολών ‘με παρεμβάσεις’ και ‘χωρίς συνολικές (Κοινοτικές) παρεμβάσεις’, αντίστοιχα και για τις λοιπές κατηγορίες στις περιπτώσεις ‘ρυθμός μεταβολής συμπεριλαμβανομένων των παρεμβάσεων’ και ‘% κατηγορίας που εξαρτάται από συνολικές (Κοινοτικές) παρεμβάσεις’.

Πηγή: Beutel, J. (2002).

Πίνακας 3.2.5. Βασικά Οικονομικά Μεγέθη των Χωρών Συνοχής
(μέσοι ετήσιοι όροι αναφορικά με τις τρεις περιόδους εφαρμογής των ΚΠΣ)

	1989 - 1993			1994 - 1999			2000 - 2004		
	ΑΕΠ	Επενδ ύσεις	Ανερ γία	ΑΕΠ	Επενδ ύσεις	Ανερ γία	ΑΕΠ	Επενδ ύσεις	Ανερ γία
Ελλάδα	1,9	19	7,2	2,8	16,8	10	4,3	20,6	10,4
Ιρλανδί α	3,6	15,5	15	9,3	17,6	10,2	6	19,8	4,3
Ισπανί α	2,6	21,5	7,3	3,8	19,2	17	3,4	22,2	11
Πορτογ αλία	3,3	21,5	3,8	4,2	20,7	6,4	1,3	22	5,2
Ε.Ε. - 15	2,0	17,4	8,3	2,4	17,4	9,6	2	17,3	7,6

ΑΕΠ: % / Έτος, Επενδ: % / Έτος, Ανεργία: %

Συμπεράσματα Ανθρ. Πόροι

- Πρώτο συμπέρασμα αποτελεί το γεγονός ότι βλέποντας την εξέλιξη των χρηματοδοτήσεων από το 1989 ως το 2010 παρατηρούμε μια αυξανόμενη τάση για προγράμματα που στοχεύουν στην κοινωνική αλληλεγγύη. Τα προγράμματα αυτά ξεκινούν δειλά την εμφάνισή τους στο Β ΚΠΣ και επεκτείνονται στο σύνολό τους μέχρι και το ΕΣΠΑ, ενώ η χρηματοδότησή τους αυξάνεται μέσα στα χρόνια. Με δεδομένη την απουσία ενός Εθνικού πλαισίου για την κοινωνική αλληλεγγύη και για την ισότητα στις ευκαιρίες, οι ευρωπαϊκές πολιτικές «άνοιξαν» τον διάλογο στην Ελληνική κοινωνία για την αναγνώριση των δικαιωμάτων των ευπαθών κοινωνικών ομάδων και αποτέλεσαν την αιχμή του δόρατος για μια πρώτη δημιουργία πολιτικών.

- Δεύτερο συμπέρασμα είναι η διαφαινόμενη έλλειψη μιας συμπαγούς Εθνικής πολιτικής για την απασχόληση, την κατάρτιση και το εκπαιδευτικό σύστημα.
- Η τρίτη παρατήρηση έχει να κάνει με την απουσία ενός ολοκληρωμένου συστήματος συλλογής στατιστικών στοιχείων και δεδομένων με τα αποτελέσματα των δράσεων σε εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση αλλά και την διασύνδεση τους με την αγορά εργασίας. Αφού λοιπόν δεν υπάρχει μια ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική για τα παραπάνω, χωρίς μακροχρόνιο όραμα και στόχους, δεν υπάρχει και η ανάγκη για εκπλήρωση των στόχων και άρα μια συνεχής ροή δεδομένων και στοιχείων που θα έδιναν την ακριβή εικόνα και την πορεία των παραπάνω.

- Επακόλουθο της απουσίας εθνικού σχεδίου και οράματος είναι (τέταρτη παρατήρηση) επίσης η ανάλωση των κοινοτικών πόρων και προγραμμάτων στη σύσταση βασικών δομών και κατασκευή υποδομών. Ενώ δράσεις που εισήγαγαν καινοτόμες πρακτικές και οι οποίες στόχευαν στην ποιοτική αναβάθμιση του τομέα των ανθρωπίνων πόρων, οι οποίες θα μπορούσαν να αλλάξουν την ελληνική κουλτούρα όσον αφορά πχ. το πού πραγματικά στοχεύει η συνεχιζόμενη κατάρτιση, δεν είχαν σχεδόν ποτέ την ανάλογη απορρόφηση.

- Πέμπτη και τελευταία παρατήρηση είναι ότι παρόλο την απουσία εθνικής στρατηγικής και οράματος για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων στην Ελλάδα έγιναν μεγάλα βήματα και δημιουργήθηκαν θεσμοί που ίσως να μην είχαν υπάρξει χωρίς την κοινοτική προτροπή και βοήθεια. Ακόμη μέσα από τις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης-ελέγχου των προγραμμάτων αναπτύχθηκαν και ωρίμασαν σταθερές δομές με επαρκείς, πλέον, ικανότητες προγραμματισμού πολιτικών (capacity building) οι οποίες μπορούν, εν δυνάμει, να σηκώσουν το βάρος δημιουργίας εθνικής πολιτικής στην μετά ΕΣΠΑ-εποχή, η οποία θα στηρίζει και θα στηρίζεται περισσότερο σε ενδογενή χαρακτηριστικά και ανάγκες της αγοράς εργασίας και του εκπαιδευτικού συστήματος.

Συμπεράσματα Υποδομές

- Στους τομείς της ενέργειας, του φυσικού αερίου και των τηλ/νιών, οι οποίοι χρηματοδοτήθηκαν από δύο διακριτά ΕΠ στα δύο πρώτα ΚΠΣ (συνολική κοινοτική συνδρομή 1380 εκ ευρώ), φαίνεται ότι οι στόχοι που είχαν τεθεί επιτεύχθηκαν στο μεγαλύτερο μέρος τους, και αυτό συνέβη για δύο λόγους. Πρώτον, και στις δύο προγραμματικές περιόδους οι επεμβάσεις και τα έργα στους τομείς της ενέργειας είχαν προγραμματιστεί βάσει ενός, ή περισσότερων, στρατηγικών μακροχρόνιων σχεδίων που είχαν «πίσω» τους ισχυρούς θεσμούς (ΔΕΗ, ΔΕΠΑ), οι οποίοι είχαν υψηλή ικανότητα υλοποίησης των έργων. Δεύτερον, τα έργα που έγιναν ήταν στρατηγικής σημασίας υποδομές που σχεδόν στο σύνολό τους είχαν ωριμάσει αρκετά και ήταν αναγκαία να γίνουν ιδιαίτερα αυτό της εισαγωγής και διάθεσης φυσικού αερίου.

- Έλλειψη ικανότητας των δομών να δημιουργήσουν έργο.
- Τα ΚΠΣ μετέφεραν στην Ελλάδα έναν πακτωλό κοινοτικών πόρων, πολλοί από τους οποίους είτε «χάθηκαν», είτε δεν αξιοποιήθηκαν σωστά, λόγω της χαμηλής ικανότητας απορρόφησης. Η διαχειριστική ικανότητα των ελληνικών αρχών και των τελικών δικαιούχων πολλές φορές δεν επαρκούσε για να απορροφήσει τους προγραμματισθέντες πόρους. Έτσι, αν και στην αρχή του προγραμματισμού κάθε ΚΠΣ έπαιζε σημαντικό ρόλο η ισχύς κάθε υπουργείου να απορροφήσει πόρους για τα δικά του έργα, μετέπειτα, η προτεραιότητα δινόταν σε αυτά που πράγματι μπορούσαν να απορροφήσουν γρήγορα τους πόρους και αυτό φαίνεται καθαρά στις διάφορες μετακινήσεις πόρων από ένα ΕΠ σε κάποιο άλλο.

- *Αυξημένα Κόστη.*
- Σχεδόν σε όλα τα μεγάλα έργα υπήρξαν υπερβάσεις του κόστους κατασκευής τους. Οι υπερβάσεις του κόστους οφείλονται κυρίως στις συμπληρωματικές συμβάσεις που χρειάστηκαν να γίνουν λόγω κακοτεχνιών των μελετών, σε ηθελημένο overbooking (δηλαδή σε παρουσίαση μικρότερου συνολικού κόστους για ένα έργο, προκειμένου να ενταχθούν περισσότερα Έργα στο πλαίσιο των διαθεσίμων πόρων ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος ή τμήματός του), στην έλλειψη γενικών στοιχείων κόστους ολοκληρωμένων έργων (που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά τον προγραμματισμό αντίστοιχων άλλων) και στην ανωριμότητα του έργου είτε επειδή το έργο δεν είναι πλήρως προσδιορισμένο (δηλαδή, δεν υπάρχει σε λεπτομέρεια το επιδιωκόμενο φυσικό αντικείμενο του έργου), είτε επειδή το έργο δεν είναι χωροθετημένο ή/και πλήρως αποδεκτό από ωφελούμενους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς/πολίτες.

- Οι ασυνήθιστα ανακριβείς προϋπολογισμοί έργων (περίπου 30-40% πιο κάτω από το τελικό κόστος) συνδέονται με τον ρόλο των προγραμμάτων ως μηχανισμοί υποστήριξης πελατειακών σχέσεων μεταξύ πολιτικού προσωπικού και κοινωνίας, αφού με δεδομένο το χρηματοδοτικό ύψος ενός προγράμματος, η ένταξη έργων με προϋπολογισμούς μικρότερων των πραγματικών διευκόλυνε την ένταξη περισσότερων έργων και άρα την ικανοποίηση περισσότερων αιτημάτων από φορείς και ομάδες πίεσης (Οικονόμου, 1994).

- Μεγάλες υπερβάσεις κόστους υπήρξαν λόγω του αυξανόμενου κόστους απαλλοτριώσεων εκτάσεων και της καθυστέρησης των απαλλοτριώσεων. Για παράδειγμα το κόστος απαλλοτριώσεων εκτάσεων για την κατασκευή του ΒΟΑΚ σήμερα υπολογίζεται να είναι ισόποσο με καθαυτό το έργο (745 εκ ευρώ), ενώ 30 χρόνια πριν το κόστος των απαλλοτριώσεων εκτιμάται ότι θα ήταν το 5-6% της συνολικής αξίας κατασκευής του έργου

- *Λειτουργία θεσμικού πλαισίου.*
- Από την αρχή του Α ΚΠΣ παρατηρήθηκε ότι το θεσμικό πλαίσιο βάσει του οποίου λειτουργεί ο προγραμματισμός, η υλοποίηση και η παρακολούθηση των έργων παρουσίασε πολλά προβλήματα. Σε πολλά έργα απαιτείται ο συντονισμός πολλών φορέων (υπουργείων, ΟΤΑ, αρχαιολογικές υπηρεσίες κλπ) που δημιουργεί σύγχυση και χρονοτριβές. Τα προβλήματα αυτά, αν και έγιναν δράσεις απλοποίησης του θεσμικού συστήματος, δεν λύθηκαν ούτε στην τρίτη προγραμματική περίοδο με αποτέλεσμα πχ. να απαιτούνται μέχρι και δύο χρόνια για την έγκριση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για ένα οδικό έργο.

- *Παράλληλες διοικήσεις*
- Άλλο φαινόμενο που παρατηρήθηκε στα μεγάλα έργα ήταν το παράδοξο της δημιουργίας μιας νέας διοίκησης για καθένα από αυτά, ενώ υπήρχε ήδη ένας θεσμικός φορέας για να υλοποιήσει τα έργα. Έτσι ενώ υπήρχε ο ΟΣΕ και ο ΗΣΑΠ δημιουργήθηκε η ΕΡΓΟΣΕ και αργότερα η Αττικό Μετρό, με περίπου ίδιο αντικείμενο. Ακόμη ενώ υπήρχε η Εγνατία Οδός ΑΕ και η ΕΥΔΕ-ΠΑΘΕ δημιουργήθηκαν η ΕΥΔΕ-ΜΕΔΕ (Μεγάλων Έργων Δυτική Ελλάδα), η ΕΥΔΕ-ΟΑΠ (Οδικών Αξόνων με Παραχώρηση), η ΕΥΔΕ-ΒΟΑΚ και η ΕΥΔΕ-ΟΣΥΕ (Οδικών Σηράγγων-Υπογείων Έργων). Τα μεγέθη της Ελλάδας δεν επιτρέπουν την πολυτέλεια να υπάρχουν δύο (ή και περισσότερες) ομοειδείς δομές (Εγνατία-ΠΑΘΕ, ΕΡΓΟΣΕ-ΟΣΕ, Αττικό Μετρό-ΗΣΑΠ) που αναπτύσσουν χωριστά η μια από την άλλη την ίδια περίπου τεχνογνωσία.